

نویسنده بیشتر به آثار خطی معطوف بوده است؛ آثاری که اغلب در قرون یازدهم و دوازدهم هجری و در منطقه پنجاب نوشته شده و در آنها به طور خاص درباره نکات و مطالب دستوری یا عرفانی و یا نجومی غزلیات حافظ بحث می‌شود. در سومین بخش کتاب فهرست غزلیات مندرج در شرح‌های برگزیده و مقایسه‌ای میان این شروح می‌آید و محسنات و معایب هر یک ذکر می‌گردد. در این کتاب شرح‌هایی که تاریخ نگارش آنها مشخص است به ترتیب زمانی و دیگر شروح به ترتیب الفبایی آمده است. در بخشهایی از کتاب مواردی از ضعف تألیف و مخافت قیاس به چشم می‌خورد که شایسته یک متخصص ادبیات فارسی نیست.

سید محمد صاحبی

گلشن راز (تصحیح انتقادی و مطالعه در عقاید و عرفان شیخ محمود شبستری)، محمد بشیر انور ابوهی، اسلام‌آباد پاکستان، مرکز تحقیقات ایران و پاکستان، ۱۳۸۶ش، ۲۸۰ ص.

پس از آنکه ای. اچ. وین فلد در لندن و قربانعلی محمدزاده در باکو مثنوی گلشن راز را تصحیح و چاپ نمودند، برای سومین بار نیز پژوهشگری غیرایرانی به تصحیح انتقادی این متن همت گماشت. انور ابوهی، محقق پاکستانی، حدود سی سال پیش برای اخذ درجه دکترای ادبیات فارسی این تحقیق را در دانشگاه تهران به انجام رسانید. این اثر در هفت باب تنظیم شده است؛ در دو باب نخستین از زندگانی و آثار شیخ محمود شبستری، اوضاع سیاسی و دینی زمان او و شروح گلشن راز سخن می‌رود و درباره عقاید عرفانی او بحث می‌شود. مؤلف با استناد به متن گلشن راز ثابت می‌کند که شبستری جبری مسلک بوده است. همچنین عقیده خاورشناسانی همچون آربری و کربن را در مورد اسماعیلی بودن شیخ محمود، نقد و رد می‌کند و در ادامه روابط بینامتنی گلشن راز جدید اثر اقبال لاهوری و گلشن راز شبستری را برمی‌رسد. در باب سوم متن گلشن راز درج شده است. در این تصحیح نسخه موجود در دانشگاه تهران به شماره ۲۳۱۷۱ که به خط نسخ و در سال ۷۳۵ق کتابت شده، اساس قرار گرفته و از سه نسخه دیگر مربوط به کتابخانه‌های نورعثمانیه، مجلس ایران و بادلیان که هر سه

حافظ‌شناسی در شبه‌قاره، سیده چاند بی‌بی، اسلام‌آباد، پاکستان، مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان، ۱۳۸۶ش، ۳۷۶ ص.

تأثیر افکار و آثار بزرگان فرهنگ و ادب ایرانی در شبه‌قاره هند سابقه‌ای طولانی دارد و حافظ یکی از این بزرگان است که اشعار او بیشترین رواج را در این سرزمین داشته است. شهرت خواجه در هند از روزگار خود او آغاز شده است. میر سید علی همدانی، بزرگترین چهره اسلامی و فرهنگی هند در زمان حافظ، نخستین شرح را بر برخی از اشعار او نوشت و این روند شرح‌نویسی تا به امروز ادامه یافته است.

این کتاب — که پایان‌نامه دکترای مؤلف نیز هست — به بررسی شرح‌ها و فرهنگ‌های اصطلاحات دیوان حافظ در شبه‌قاره هند می‌پردازد و در سه بخش تدوین شده است: بخش نخست شامل معرفی عمومی شروح است و مطالبی مانند نام شرح، سال نگارش و چاپ آن، نام شارح و زندگینامه او و مشخصات نسخ خطی شرح را در بردارد. در بخش دوم، دوازده نسخه خطی و سه اثر چاپی از میان آثار معرفی شده در بخش اول، انتخاب شده است. معیار گزینش مؤلف در مشخص بودن نام کتاب و نویسنده آن و کامل و خوانا بودن نسخه است، اما ارزش علمی و ادبی اثر و صحت و اصالت نسخ آن چندان در نظر گرفته نشده است. نویسنده در این بخش بعد از طرح مسائل مربوط به نسخه‌شناسی، به تحلیل و بررسی مفصل این شروح همت گماشته و نمونه‌هایی از متن آثار را نیز ارائه کرده است و برای توضیح بیشتر از هر کتاب، شرح یک غزل را انتخاب و عیناً نقل می‌کند. در این دو بخش از کتابهای خطی و چاپی به طور مجزا سخن رفته و نظر

از قرن نهم بازمانده‌اند، نیز استفاده شده و اختلافات این نسخ با نسخهٔ اساس در پاورقی‌ها ضبط گردیده است. تعداد ابیات این تصحیح ۹۹۷ است. باب چهارم کتاب به ترتیب الفبایی به معرفی مفصل اعلام کتاب می‌پردازد و از اشخاص مشهوری همچون آدم و ابراهیم و حضرت محمد (ص) سخن می‌گوید. درج این بخش برای خوانندگان متنی سنگین همچون گلشن راز ضرورت چندانی نداشت. نویسنده در بابهای پایانی تلمیحات و اشارات گلشن راز به آیات قرآنی و احادیث نبوی را ذکر می‌کند و اصطلاحات عرفانی و دینی و واژگان و ترکیبات دشوار کتاب را با استناد به مراجع معتبر و ذکر شمارهٔ ابیات، شرح می‌دهد. در برخی بخشهای کتاب مواردی از ضعف تألیف یا خطاهای چاپی به چشم می‌خورد، برای نمونه عنوان باب هفتم چنین است: «تعلیقات و لغات بر ترکیبات و تلمیحات»؟!۹

م.ص

فهرست نسخ خطی کتابخانه دارالعلم آیت الله العظمی خویی (نجف اشرف - قم)، سید جعفر حسینی اشکوری، مجمع ذخائر اسلامی، قم، ۱۳۸۶ ش، ۱۷۶ ص.

کتابخانه دارالعلم آیت الله خویی متعلق است به مدرسه علمیه‌ای به همین نام که پیشتر در جنب حرم حضرت علی (ع) از طرف باب‌الفرج و در ابتدای سوق‌العماره واقع شده بود و دیگر اثری از آن نیست.

این کتابخانه که روزگاری دارای ۲۵۰۰ نسخهٔ خطی و حدود سی‌هزار کتاب چاپی بوده است، در تحولات سیاسی کشور عراق خسارات جدی دیده است و آن

مقدار از کتاب‌ها که از آسیب مصون مانده، نزد اشخاص مختلف پراکنده است.

فهرست حاضر به معرفی ۱۳۴ نسخهٔ خطی از این کتابخانه می‌پردازد که عجلتاً دسترسی به آنها برای فهرست‌نگار ممکن بوده است، بیشتر کتاب‌ها در موضوعات دینی به خصوص در مذهب تشیع است، اگرچه در میان آنها کتاب‌های ادبی و جز آن نیز به چشم می‌خورد و قدمت بعضی از نسخه‌ها به سدهٔ هشتم هجری بازمی‌گردد.

چنان که معهود این نوع نگارش فهرست است توضیحات کتابشناسی حتی در باب کتب کم‌تر شناخته شده در حداقل است.

فهرست نسخه‌های خطی کتابخانهٔ مدرسهٔ علمیهٔ فتحعلی‌بیگ (دامغان - ایران)، سید جعفر حسینی اشکوری، مجمع ذخائر اسلامی، قم، ۱۳۸۶ ش، ۲۴۶ ص.

مدرسهٔ علمیهٔ فتحعلی‌بیگ از مدارس علمیهٔ عهد صفویه است که به همت فتحعلی‌بیگ بن ولی خان بیگ استرآبادی در شهر دامغان ساخته شد و در روزگار ما آن را «مدرسهٔ صادقیه» می‌گویند. مجموعه‌ای شامل سیصد نسخهٔ خطی در این مدرسه موجود است. در این فهرست ۲۸۳ نسخه معرفی شده است. نسخه‌ها عمدتاً به حوزهٔ علوم دینی مربوط‌اند، به‌خصوص مذهب تشیع، و به عبارت دیگر نسخهٔ عمدتاً آن دسته از کتاب‌هایی که طلبه‌های علوم دینی در حوزه‌های مذهب تشیع تحصیل می‌کنند.

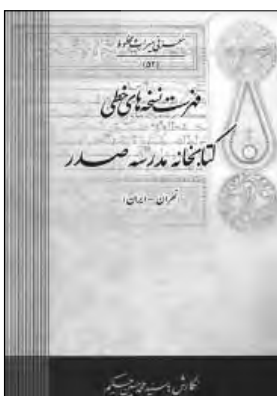
گزارش میراث

فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مدرسه مظهرالعلوم
(بنارس - هند)، سید صادق حسینی اشکوری، نشر
مجمع ذخائر اسلامی، قم، ۱۳۸۶ش، ۱۲۰ص.

مدرسه علمیه مظهرالعلوم از مدارس نسبتاً قدیمی شهر
بنارس هندوستان است که در فهرست نسخه‌های خطی
آن پنجاه نسخه معرفی شده است که قدیم‌ترین آنها از
حدود قرن دهم است نسخه‌ها عمدتاً متعلق به موضوعات
دینی است؛ اگرچه تعدادی از نسخه‌ها در باب منطق و
هیئت و نجوم و هندسه هستند. غالب نسخه‌ها متعلق به
سده‌های دوازدهم و سیزدهم است و فهرست جابه‌جا با
دادن تصویر بخش‌هایی از نسخه‌ها مخاطب را با ویژگی
نسخه‌ها آشنا تر می‌کند به خصوص در به دست دادن
تصویرهایی از خط نسخ که در فهرست به نسخ هندی
تعبیر شده است.

فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مدرسه صدر (تهران)
- ایران)، سید محمدحسین حکیم، نشر مجمع ذخائر
اسلامی، قم، ۱۳۸۶ش، ۱۱۴ص.

مدرسه صدر تهران از جمله مدارس موقوفه میرزا محمد
شفیع مازندرانی صدراعظم فتحعلیشاه قاجار است که

در باب قدمت نسخه‌ها باید گفت کهن‌ترین آن‌ها
به سده نهم برمی‌گردد و باقی بیشتر از سده یازدهم و
دوازدهم و سیزدهم است.

در میان نسخه‌ها هستند نسخه‌هایی که شناخته
نشده‌اند و فهرست‌نگار نیز در بیشتر موارد جز از آغاز و
انجام نسخه بخش دیگری را ذکر نکرده است و مخاطب
از چند و چون متن آگاهی چندانی پیدا نمی‌کند.

فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه حجت کشفی
(استهبان - ایران)، سیدصادق حسینی اشکوری، نشر
مجمع ذخائر اسلامی، قم، ۱۳۸۶ش، ۲۴۸ص.

کتابخانه حجت کشفی در بردارنده ۲۰۳ نسخه خطی است
که مؤلفان آن جز در یک دو مورد همه از خاندان کشفی
است و از همه بیشتر دست‌نوشته‌های حجت‌الاسلام سید
جعفر حجت کشفی به چشم می‌خورد که در زمینه‌های
مختلف دینی و جز آن نگاشته شده‌اند. در میان این
کتاب‌ها گاه به مقالات ایشان هم برمی‌خوریم که در
مجلات داخلی و خارجی منتشر شده‌اند.

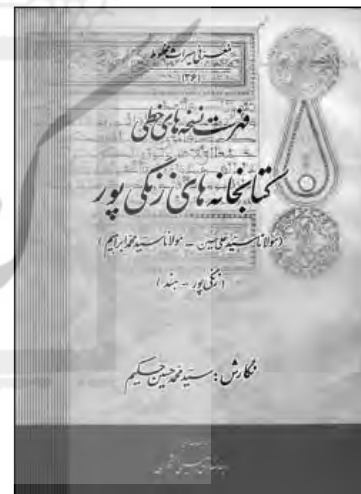
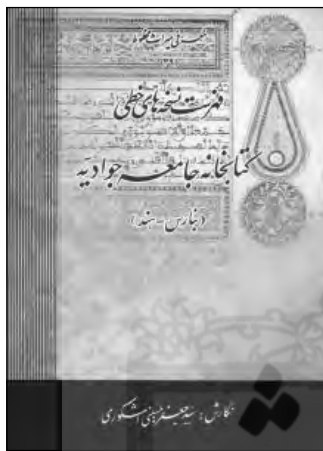
در ضمیمه فهرست کتابخانه کشفی فهرست برخی
از کتب خطی و چاپی مرحوم حاج شیخ محمدصادق
پیشوایی استهبانی آورده شده است که ۲۱ کتاب چاپی و
۲۱ کتاب خطی در موضوعات دینی را در بر می‌گیرد.

در پایان کتاب نمونه‌هایی از آثار نگارگری معاصرانی
چون سیدعبدالحسین نجومی کرمانشاهی و رضا بیدآبادی
و دیگران و آثار خوشنویسی کسانی چون سیدحسن
میرخانی، سید محمد حسینی موحد و دیگران آورده
شده است.

نظیر غالب مدارس علمیه به نسبت قدیمی دارای مبالغی نسخ خطی است. در سال ۱۳۱۵ش این نسخه‌ها به مدرسه سپهسالار انتقال یافت و در این میان تعدادی از این نسخه‌ها مفقود شد. بیشتر نسخه‌ها در باب علوم دینی است و از این رو شمار کتاب‌هایی با موضوعات فقه و حدیث و تفسیر و اخلاق در آن بسیار است.

فهرست‌نگار با حوصله و دقت ستودنی به توصیف و معرفی نسخه‌ها پرداخته و در خلال کتاب گاه تصاویری از نسخه‌ها آمده است. در باب قدمت نسخه‌ها باید گفت از سده نهم یکی دو نسخه معرفی شده است و باقی نسخه‌ها مربوط به سده‌های یازدهم و دوازدهم است.

فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه‌های زنگی‌پور (مولانا سیدعلی حسین - مولانا سید محمد ابراهیم) (زنگی‌پور - هند)، سیدمحمدحسین حکیم، با مقدمه‌ای از سید صادق حسینی اشکوری، نشر مجمع ذخائر اسلامی، قم، زمستان ۱۳۸۵ش، ۳۰۲ص.

قسمت دوم کتاب اختصاص به کتابخانه مولانا سید محمد ابراهیم زنگی‌پوری (۱۳۲۹ق) فرزند کوچک آیت‌الله مولانا بنده‌علی صاحب مجتهد دارد که ۴۲ نسخه خطی از آن معرفی شده است و موضوعات نسخه‌ها بیش و کم نظیر نسخه‌های کتابخانه سیدعلی حسین زنگی‌پوری و نسخه‌ها غالباً از سده‌های سیزدهم و چهاردهم است.

فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه جامعۀ جوادیه (بنارس - هند)، سید جعفر حسینی اشکوری، نشر مجمع ذخائر اسلامی، قم، ۱۳۸۶ش، ۱۶۴ص، ۱۶۸ص.

مدرسه جامعۀ جوادیه از مدارس علمیه فعال شهر بنارس هند است و بنا بر فهرست، کتابخانه آن دارای ۱۵۷ نسخه خطی و شماری کتاب چاپ سنگی و سربی است. بیشتر نسخه‌ها در باب فقه و اعتقادات است، اگرچه شماری از نسخه‌ها نیز به موضوع منطق و شعر و صرف و نحو و دیگر موضوعات اختصاص دارد. نسخه‌ها عمدتاً متعلق به سده‌های دوازدهم و سیزدهم و چهاردهم هجری‌اند و کهن‌ترین نسخه‌های این مجموعه شفای بوعلی سیناست از سده هفتم. نسخه‌ها بیشتر به زبان عربی هستند گرچه نسخه‌هایی به زبان اردو و فارسی نیز در آنها دیده می‌شود. مبلغ معتنا بهی به از نسخه‌ها از آثار سید محمد هارون‌بن عبدالحسین حسینی زنگی‌پوری از علمای شیعه سده چهاردهم است.

در میان نسخه‌ها تعدادی نسخه‌های چاپ سنگی و سربی هم به چشم می‌خورد که بهتر بود به صورت مجزا معرفی می‌شدند.

مهدی علیایی مقدم

مولانا سید علی حسین‌بن خیراتعلی زنگی‌پوری (۱۲۴۸-۱۳۱۰ق) از علمای امامی هند است و صاحب تألیفات متعدد. از کتابخانه او ۱۱۴ نسخه خطی در این فهرست معرفی شده است که می‌توان گفت به استثنای نسخه‌ای از سده دهم تمامی نسخه‌ها از سده سیزدهم و چهاردهم است. موضوعات نسخه‌ها غالباً دینی و در محدوده مذهب تشیع است و گاه در میان آنها دیوان اشعار و کتب منطق و لغت عرب و کتب ادبی نیز به چشم می‌خورد.

العقد النضيد المستخرج من شرح ابن ابي الحديد، تأليف
الامام فخرالدين عبدالله بن عبد الهادي الحسيني الزيدي
اليمني، تحقيق محمدرضا الانصاري القمي، طهران،
مكتبة متحف و مركز وثائق مجلس الشورى الاسلامي،
۱۴۲۸ق/۲۰۰۷م/۱۳۸۶ش [نشر: ۱۳۸۷]، ۱۲۹۰ص.

پس از گردآوری بخشی از سخنان حضرت امام علی (ع) توسط سید رضی در کتاب مشهور نهج البلاغه، گنجینه‌ای از سخنان آن حضرت به صورت اثری مدون و مستقل برای ما به یادگار ماند.

با توجه به ویژگی‌های متعدد و گوناگونی که در این اثر گرانها موجود است، تاکنون تألیفات متعددی دربارهٔ جوانب مختلف آن فراهم آمده که از مهم‌ترین این تألیفات، شروحي است که بر نهج البلاغه نوشته شده است. در این میان، شرحی که ابو حامد هبة الله بن محمد بن الحسين بن ابي الحديد نگاشته، بزرگ‌ترین شرح از نظر حجم و یکی از مهم‌ترین شروح از نظر اهمیت و گستردگی موضوعات آن است؛ ضمن اینکه زمان نگارش این شرح نیز به هر حال قابل توجه است. ابن ابي الحديد، نگارش این اثر را در ۶۴۴ق آغاز کرده و آن را در ۶۴۹ق به پایان رسانیده است.

با توجه به حجم شرح ابن ابي الحديد و دشواری‌هایی که برای استنساخ و همچنین خواندن تمامی متن آن وجود داشته، از دیرباز برخی از علما به تلخیص این شرح اقدام کرده‌اند که یکی از کهن‌ترین این خلاصه‌ها کتابی است که اکنون منتشر شده است.

این شرح توسط فخرالدين عبدالله بن عبد الهادي الحسيني الزيدي اليمني (درگذشته ۸۱۰ق) از علمای زیدیه در سده‌های هشتم و نهم هجری در ناحیه یمن فراهم آمده است.

بنا بر بررسی آقای محمدرضا انصاری قمی، تاکنون دو نسخه از این تلخیص شناسایی شده است که یکی در کتابخانه مسجد جامع صنعاء و دیگری در کتابخانه مجلس شورای اسلامی در تهران نگهداری می‌شود. چاپ حاضر بر اساس نسخهٔ مجلس انجام شده و غیر از مقدمهٔ مصحح و متن العقد النضيد، نمایه‌هایی شامل نمایهٔ اشخاص، اماکن، کتاب‌ها، شعرها، احادیث و خطب در پایان کتاب آورده شده است.

از ویژگی‌های قابل توجه العقد النضيد این است که نویسندهٔ آن، به نسخه‌ای صحیح از شرح نهج البلاغه ابن ابي الحديد دسترسی داشته که با نسخه‌های مورد استفادهٔ محمد ابوالفضل ابراهیم در چاپ تمامی اثر (= شرح نهج البلاغه ابن ابي الحديد) اختلافاتی داشته و آقای انصاری قمی این موارد را در حواشی یادآور شده‌اند.

ع.ص

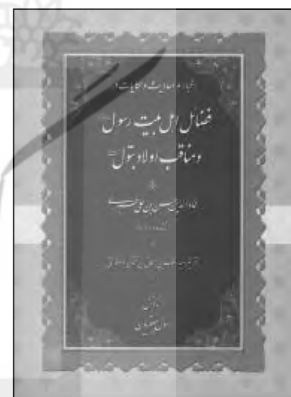
نصاب انگلیسی یا زبان‌آموز سنتی ایران (مشمول بر واژه‌های انگلیسی یا معادل فارسی و عربی)، معتمدالدوله فرهاد میرزا، به اهتمام مهدی محقق، مؤسسهٔ مطالعات اسلامی دانشگاه تهران و دانشگاه مک گیل، ۱۳۸۵ش، ۱۶۸ص.

کتاب نصاب انگلیسی یا زبان‌آموز سنتی ایران، چنان‌که از نام آن برمی‌آید مشتمل است بر معادلهای فارسی و عربی دایرهٔ معینی از لغات انگلیسی که معتمدالدوله فرهاد میرزا به فرمان شاهزاده اعتضادالسلطنه در عهد ناصرالدین شاه در سال ۱۲۸۳ق مطابق با ۱۸۶۶م فراهم آورده و به صورت سنگی چاپ کرده است.

ضرورت نگارش چنین کتابی در عهد ناصرالدین شاه پدیده سیم تلگراف (تلگراف) است که از لندن تا کلکته کشیده شده بود؛ معلمان تلگراف در تهران به انگلیسی تکلم می‌کرده‌اند و متعلمان استفاده از تلگراف مجبور بودند تا این زبان را بیاموزند و این شاید از اولین ضرورت‌های انگلیسی آموزی در تاریخ ما بوده باشد. فرهاد میرزا کوشیده است تا براساس سنت «نصاب» نویسی در زبان فارسی واژه‌های انگلیسی را با معادل‌های آن در فارسی در قالب بحور مختلف عروضی بریزد و واژه‌نامه خود را به نظم درآورد و به صورت مجزا بار دیگر معادل‌های عربی و فارسی واژه‌های انگلیسی را به دست دهد.

م.ع.م
اخبار و احادیث و حکایات در فضائل اهل بیت رسول
و مناقب اولاد بتول، ترجمه عبدالملک بن اسحاق بن
فتحان واعظ قمی، به کوشش رسول جعفریان، تهران،
مشعر، ۱۳۸۶ش، ۲۶۰ص.

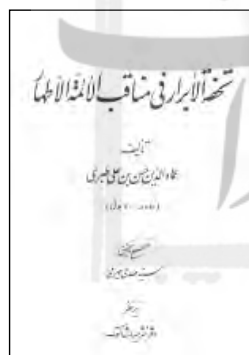

عمادالدین حسن بن علی طبری از نویسندگان پرکار در سده هفتم — و سال‌های آغازین سده هشتم — هجری است که خوشبختانه نوشته‌های زیادی از وی به خصوص به زبان فارسی به دست است. وی از معدود نویسندگانی است که در آن روزگار در دفاع از تشیع و خاندان رسول (ص) دست به تألیف زده است. آثار وی — اگرچه گاهی خالی از تسامح نیست — از متون ارزشمند شیعی در مقطعی از زمان است که ابراز تشیع، خالی از خطر نبوده و البته اهتمام وی به فارسی‌نویسی نیز این آثار را از نظر زبانی برای ما بسیار ارزشمند جلوه می‌دهد. خوشبختانه شمار زیادی از آثار وی از گزند حوادث روزگار در امان مانده و نسخه‌هایی از آنها به این روزگار

رسیده است؛ و باز جای خورسندی است که تعدادی از این متون تاکنون منتشر شده است. یکی از این متون، کتاب تحفة الابرار فی مناقب الائمه الاطهار است که با تصحیح آقای سید مهدی جهرمی در سال ۱۳۷۶ ش توسط مرکز پژوهشی میراث مکتوب منتشر شده است؛ همین‌طور است کتاب کامل بهائی، کتاب معتقد الامامیه و کتاب مناقب الطاهرین.

اثری که در اینجا قصد معرفی آن را داریم، یکی از نوشته‌های عمادالدین طبری است که اصل آن به زبان عربی نوشته شده و بر اساس تحلیلی که مصحح در مقدمه خویش (ص ۵۵) ارائه کرده، تاریخ تألیف اثر در فاصله سال‌های ۶۷۵ تا ۶۷۸ بوده است.

متأسفانه از اصل عربی این متن اطلاع دقیقی به دست نیست و تنها یک نسخه از ترجمه فارسی آن در کتابخانه مسجد اعظم قم شناسایی شده و بنا بر نوشته مصحح، نسخه دیگری از آن تاکنون شناسایی نشده است. این برگردان فارسی در سده نهم هجری توسط یکی از دانشمندان آن روزگار به نام عبدالملک بن اسحاق بن فتحان واعظ قمی انجام یافته است و از این منظر، در شمار متون نسبتاً قدیمی زبان فارسی به شمار می‌آید.

مصحح — آقای رسول جعفریان — ضمن ارائه برخی احتمالات، یادآور شده‌اند که نمی‌توان به قطع و یقین گفت که این اثر، ترجمه کدام نوشته طبری است و لذا نامی را — که بر عنوان این چاپ می‌بینیم — براساس یکی از عبارات آغازین ترجمه کتاب برای آن بر ساخته‌اند. کتاب با مقدمه‌ای نسبتاً مفصل در شناسایی مؤلف و مترجم آغاز شده و پس از آن متن کتاب درج شده و در پایان نیز فهرستی راهنما برای بازیابی اعلام متن آورده شده است.

ع.ص

دو بیت از این سفرنامه به عنوان نمونه آورده می‌شود:

نمودم سجده گفتم یا الها
تویی معبود بی‌همتای دانا
ز لطف بیکرانت شرمسارم
چگونه شکر این نعمت گزارم
شهرز نباتی

مجموعه رسائل فارسی (دفتر هفتم)، گروه تصحیح
متون معارف اسلامی، مشهد، بنیاد پژوهشهای اسلامی
آستان قدس رضوی، ۱۳۸۵ش، ۲۵۲ص.

در مجموعه‌های خطی رساله‌های کوتاه بی‌شماری موجود است که چاپ و انتشار آنها چه‌بسا کم‌اهمیت‌تر از نسخه‌های مفصل نباشد. خوشبختانه انتشار مجموعه‌هایی از این آثار را مؤسسه‌هایی آغاز کرده‌اند؛ یکی از این مؤسسه‌ها بنیاد پژوهشهای اسلامی آستان قدس است، که تاکنون هفت دفتر از رساله‌های کوتاه را منتشر کرده است. دفتر هفتم این مجموعه که در سال ۱۳۸۵ منتشر شده است، رساله‌ها و مطالب زیر را دربر دارد:

مناظره سمع و بصر/ ابوالمجدد محمدبن مسعود تبریزی، محسن ناجی نصرآبادی؛ تحقیق مسأله‌بدا/ ملا میرزا محمد شیروانی، منصور ستایش؛ تاریخ لشکرکشی ایران به هند/ حزین لاهیجی، ابراهیم عربپور؛ نورالهدایه/ جلال‌الدین محمدبن سعدالدین دوانی کازرونی/ عبدالله غفرانی، عفت قمری؛ سبیل‌الرشاد فی اصول‌الدین/ شیخ عباس‌بن محمد رضا قمی، عبدالله غفرانی؛ رساله ناظم مناظرم/ مولانا سایل همدانی، مرتضی عمرانی؛ کتابچه نفوس بالاخواف و کتابچه عدد نفوس و مزارع

سفرنامه منظوم حج (هزار و دویست بیت)، سراینده: بانوی اصفهانی، همراه با نقشه‌ها و تصاویر، به کوشش رسول جعفریان، تهران، سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح، ۱۳۸۶ش، ۱۱۶ص.

این کتاب پنجمین سفرنامه حج است که آقای رسول جعفریان به دست چاپ سپرده‌اند.

در معرفی سراینده این مثنوی می‌بایست گفت که شاعر زوجه میرزا خلیل رقم‌نویس بوده که شوهرش به عنوان فرمان‌نویس (منشی) در دربار صفوی اشتغال داشته و نامبرده طبعاً در اصفهان می‌زیسته است.

کتاب حاوی ۱۲۰۰ بیت شعر است که طی هفت ماه سفر به مکه و مدینه سروده شده است. از مختصات این کتاب می‌بایست به نکات زیر اشاره داشت:

۱. سفرنامه‌ای از عهد صفوی است و میان سالهای ۱۱۰۰ تا ۱۱۳۴ق سروده شده است.

۲. اثری بکر و منحصربه‌فرد است. از آنجا که در دوره صفوی سفرنامه منظوم سروده نمی‌شده، این اثر الگویی برای سفرنامه‌نویسان منظوم دوره قاجار بوده است که از آن سفرنامه‌های منظوم بسیاری به جای مانده است.

۳. این مجموعه سروده بانوی فرهیخته‌ای است که در این زمره، نمی‌توان نمونه‌های بسیاری معرفی نمود.

۴. حاوی اطلاعات جغرافیایی است. توقفگاه‌های شهرها و روستاها در این اشعار توصیف شده‌اند.

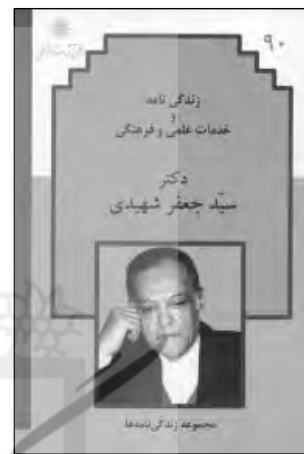
تصاویر و نقشه‌های سفر با صلاح‌الدید آقای رسول جعفریان به این مجموعه اضافه شده‌اند. در کل ۲۳ تصویر و پانزده نقشه در این کتاب استفاده شده است.

نسخه خطی این سفرنامه به شماره ۲۵۹۱ در کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران نگهداری می‌شود. از مختصات نسخه اینکه در پانزده صفحه به صورت ابیات فشرده نوشته شده است. تاکنون نسخه دیگری از این سفرنامه یافت نشده است.

پایین‌خواف از مجموعه ناصری / سید محسن حسینی و سوسن نیکجو؛ وقفنامه مدرسه علمی زهان / محمدرضا قصابیان؛ وقفنامه مسجد جامع دشت بیاض / سید محسن حسینی؛ تعداد نوادر (طغرای مشهدی؛ موسی‌الرضا باشتنی)؛ مناظره تیر و آهو/ عتیقی تبریزی، سیدرضا صداقت حسینی.

فاطمه شاملو

زندگینامه و خدمات علمی دکتر سید جعفر شهیدی، تهران، انجمن آثار و مفاخر فرهنگی، ۱۳۸۷ش، ۲۸۸ص.

نودمین شماره از مجموعه زندگینامه‌های محققان و

دانشوران معاصر، از سوی انجمن آثار و مفاخر فرهنگی به مناسبت بزرگداشت دکتر سید جعفر شهیدی منتشر شده است. جعفر شهیدی در سال ۱۲۹۷ در بروجرد متولد شد. وی تحصیلات حوزوی خود را در عراق گذراند؛ بعد از بازگشت به ایران به تدریس پرداخت و شاگردان بسیاری را تربیت کرد و آثار علمی و ادبی و تاریخی زیادی بر جای گذاشت که در آنها ضوابط تحقیق و روش علمی دقیق را به کار برده است. از جمله مهمترین آثار استاد شهیدی ترجمه فارسی نهج البلاغه است. استاد شهیدی در سال ۱۳۸۶ به رحمت حق واصل گردید.

پیشگفتار این کتاب از مهدی محقق در مورد شصت سال دوستی و همراهی با شهیدی است و عناوین دیگر مقالات این کتاب بدین شرح است:

پدرم، علامه شهیدی / سید محسن شهیدی؛ نشست با اندیشه فرزانه / گفت‌وگو؛ تفسیر، تفسیر به رأی، تاریخ و حدود استفاده از آن / سید جعفر شهیدی؛ نظر دانشمندان جهان اسلام درباره منطق یونانی / سید جعفر شهیدی؛ سبک آثار فارسی خواجه رشیدالدین / سید جعفر شهیدی؛ چهره ناشناخته تشیع / سید جعفر شهیدی؛ فضل و فضیلت شهیدی / حسن گیوی؛ از دیروز تا امروز / بهاءالدین خرمشاهی؛ حال از آن خوشحال‌ها / سید علی محمد سجادی؛ رمز جاودانگی / مهدی ماحوزی.

فاطمه شاملو

گزارش میراث